

СКАРБНИЧКА МУЗЕЙНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА

УДК [069.5:355.134.2(581) "198"] (477-25)

© *Ірина КОЦАБ'ЮК*

АФГАНСЬКІ НАГОРОДИ У ФОНДАХ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Досліджено афганські нагороди та документи, що зберігаються у фондозбірні Меморіального комплексу. Проаналізовано їх як предмети афганської нагородної системи 80-х рр. ХХ ст., які були створені до конкретної події, а саме для нагородження учасників військово-політичної спецоперації СРСР в Афганістані.

Ключові слова: афганські нагороди, ордени, медалі, військово-політична спецоперація СРСР в Афганістані, реліквійна експозиція «Трагедія і доблесть Афгану».

Особливе місце в системі державних атрибутів посідають нагороди – вища форма морального заохочення громадян, упредметнене свідчення визнання їхніх особливих заслуг перед державою й суспільством. Поняття «нагорода» тлумачиться досить широко, оскільки вміщує одночасно (залежно від історичного періоду) різні види відзначення – від речових до спеціально створених знаків – особливого виду прикладного мистецтва, якому надано високий суспільний статус.

Ця розвідка не претендує на відтворення цілісної картини нагородної системи Афганістану. Метою дослідження фалеристичної колекції Національного музею є спроба виявити, систематизувати й проаналізувати предмети, пов'язані з періодом військово-політичної спецоперації СРСР в Афганістані в 1979 – 1989 рр.

Музейні працівники, військовики, а також колекціонери-аматори відчують труднощі у вивченні цієї теми, позаяк опублікованих праць, у яких би досліджувалися процеси виникнення й розвитку нагородної системи в Афганістані, а також проведення аналізу нагородної документації та статистики на пострадянському просторі практично немає. Найінформативнішим є дослідження групи авторів (Абдулли Андара, Олександра Кондратюка, Олександра Кунстманна), яке має назву «Афганські нагороди» [6].

Афганська нагородна система через різні причини ніколи не була предметом спеціального вивчення. Проте є сподівання, що з часом вона викличе певну зацікавленість у наукових колах, оскільки слугує відображенням складної і бурхливої історії Афганістану.

Нагородну систему Афганістану можна умовно представити кількома періодами – від системи дарування, яка історично склалася в мусульманському світі й передбачала заохочення (землею, грошима, дорогоцінним одягом, кіньми в багатій збруї, зброєю, прикрасами) особливо наближених до еміра осіб, й до появи в першій чверті ХІХ ст. нагородних знаків, схожих на європейські ордени й медалі. Перші медалі з написом «Афганістан» були англійськими, оскільки держава певний час перебувала під протекторатом Великобританії [3, 11].

У період існування на території сучасного Афганістану держави Емірат Афганістан (1823 – 1926 рр.), а саме проголошення незалежності, з'являються перші ордени, направлені на укріплення структури державного управління і влади, а медалі – на честь знаменних подій навернення народності хозар в іслам, підписання угод про кордони Афганістану з Росією й Великобританією тощо [6]. Незважаючи на наявність державних відзнак, нагородна система була запроваджена не відразу, а лише на початку ХХ ст.

Шах Аманулла-хан, який здобув політичну незалежність для Афганістану, здійснив низку реформ, зорієнтованих на трансформацію всієї політичної та соціально-економічної структури держави¹. У 1919 р. ним були засновані не лише державні нагороди, а й введені статuti нагород, у яких правитель визначав критерії нагороджень та носіння орденів і медалей.

За часів Королівства Афганістан (1926 – 1973 рр.) життя країни знайшло відображення в нагородних знаках: за одних правителів чинні нагороди скасовувалися, а нові не засновувалися; чергові очільники держави повертали попередні нагородні знаки, змінюючи на них лише герби або тугри² попередників. З часом нагородна система стала заплутаною і не відповідала вимогам часу. У 1960 р. упорядкувати нагородну систему спробував король Захер-шах, який підписав указ про державні нагороди. Відповідно до цього розпорядження, вперше афганські нагороди були офіційно розподілені на військові та цивільні. У результаті проведеної реформи нагородна система була представлена 7 орденами і 15 медалями [6].

З проголошенням 17 липня 1973 р. Афганістану Республікою королівські нагороди не скасували. Утім, і нових нагороджень ними не відбувалося. У цей період були засновані тільки дві медалі: Перша річниця демократичної революції й медаль для депутатів Лойя Джирга. Країна мусила не тільки замінити державну символіку, а й створити нову систему державних нагород. Однак складна ситуація в країні відтермінувала це питання на 7 років.

¹ Аманулла-хан (1 червня 1892 р., Пагман, Емірат Афганістан – 25 квітня 1960 рр, Цюрих, Швейцарія) – король (1919 – 1929 рр., з 1926 р. – падишах) Афганістану. У 1919 р. очолив визвольну війну проти Великобританії, домогся визнання повної незалежності Афганістану. У 1919 р. встановив з Радянською державою дипломатичні відносини. У результаті заколоту 1929 р. втратив владу й емігрував до Європи.

² Персональний знак правителя, що містить його ім'я і титул.

Нашу увагу привертає саме період Демократичної Республіки Афганістан (далі – ДРА) (1978 – 1987 рр.) і Республіки Афганістан (1987 – 1992 рр.), оскільки саме тоді історія нової держави, уряд якої був зорієнтований на побудову соціалістичного ладу, тісно переплелася з історією колишнього СРСР. Відносини між цими країнами характеризувалися дружбою й протистоянням, різнобічною допомогою і великими людськими втратами з обох сторін. Протистояння між урядовими військами ДРА спільно з «обмеженим контингентом» та повстанськими групами моджахедів тривало до виводу радянських військ 15 лютого 1989 р. [4, 143]. Учасниками бойових дій в Афганістані визнано 620 тис. радянських військовослужбовців [1, 196]. Радянські втрати, за офіційними даними СРСР, становили близько 15 тис. військовослужбовців. Державних нагород були удостоєні 200 153 особи (зі складу Обмеженого контингенту радянських військ), зокрема 10 955 осіб були нагороджені посмертно [5, дод. № 14]. Понад 3 тис. радянських громадян, серед яких є й українці, уряд ДРА нагородив орденами й медалями своєї країни [3, 21]. Не всі нагороджені були військовими. Серед них – цивільні спеціалісти, політичні радники, соціальні, медичні і молодіжні працівники, пілоти цивільної авіації, популярні артисти.

Під час правління Бабрака Кармаля (1980 – 1986 рр.) була створена нова нагородна система, яка частково копіювала радянську. Перший закон про ордени та медалі ДРА був прийнятий Президією Революційної Ради 24 грудня 1980 р. Уряд ухвалив постанову про те, що ордени й медалі є державними нагородами, які вручаються за особливі заслуги в будівництві нового демократичного суспільства, заснованого на принципах миру й свободи, прогресу і справедливості, братерства й рівності.

31 грудня 1980 р. в «Офіційній газеті» були опубліковані нормативно-правові акти, що регламентували нову нагородну систему: Закон «Про ордени ДРА», укази Президії Революційної Ради ДРА про впровадження орденів. Зокрема, у ст. 9 йшлося: «Для нагородження за особливі заслуги в Саурській революції, захисті Батьківщини, укріпленні нового суспільно-політичного й економічного ладу, розвитку й укріпленні братерської дружби всіх національностей, народностей і племен, які проживають в єдиній Батьківщині – Афганістані, розвитку дружби і співробітництва між народами... впроваджуються такі ордени: Саурської революції, Червоного Прапора, Дружби народів». Згідно зі ст. 10 – 11: «За заслуги у захисті Батьківщини та інші військові заслуги запроваджуються орден «Зірка» I, II і III ст., медалі «За відвагу», «За хорошу службу», «За відмінну військову службу», «За хорошу охорону кордонів».

У 1981 р. заснована вища нагорода ДРА – орден «Сонце Свободи», а в 1982 р. – орден Слави, медалі «Вірність» і «Самовідданість». Укази Президії Революційної Ради ДРА від 17 травня 1982 р. «Про заснування ордена Слави», «Про заснування медалі «Вірність», «Про заснування медалі «Самовідданість» опубліковані в «Офіційній газеті» 6 грудня 1982 р. У 1985 р. опублікований Указ про заснування ордена «За хоробрість» [3, 17 – 19].

Для вищої відзнаки громадян ДРА та інших держав Президія Революційної Ради Указом від 9 серпня 1986 р. заснувала вищий ступінь відзнаки за особисті заслуги перед державою – звання Героя Демократичної Республіки Афганістан і медаль «Золота Зірка». Герою вручалися вища нагорода ДРА – орден «Саурської Революції», медаль «Золота Зірка», Грамота Президії Революційної Ради ДРА, Книжка Героя ДРА і грошова премія в розмірі 15 тис. афгані. У подальших нагородженнях замість ордену «Саурської Революції» вручався орден «Сонце Свободи». Точна кількість Героїв ДРА донині невідома. За різними джерелами, вона коливається в межах від 10 до 15 осіб [3, 25; 8].

Під час вивчення музейної колекції було виявлено, що предметів афганської фалеристики в музейній колекції – державних та відомчих нагород, знаків, значків – налічується близько 100 одиниць. У розвідці розглядаються нагороди, які за значимістю в суспільстві класифікуються як державні.

Серед персоналій, життєві історії та подвиги яких складають екскурсійну розповідь у реліквійній експозиції «Трагедія і доблесть Афгану», знайдеться чимало офіцерів і солдатів, відзначених афганськими державними нагородами за життя й по смертю, однак до розгляду беруться лише ті нагороди, що зберігаються у фондозбірні Меморіалу.

Найвагомішу групу у фалеристичних дослідженнях складають ордени. Ними нагороджували переважно військових радників і старших офіцерів.

Однією з найвищих нагород соціалістичного Афганістану був орден Червоного Прапора. Точні критерії нагородження ним невідомі, однак можна припустити, що статут цього ордену ідентичний із радянським орденом Бойового Червоного Прапора.

За хронологією надходження першою афганською нагородою у фондозбірні Меморіалу є орден Червоного Прапора, який належить українцю з Одеси лейтенанту С.В. Гаврилюку – командирі мотострілецького взводу 177-го мотострілецького полку 108-ї мотострілецької дивізії 40-ї армії [17]. В Афганістані – з жовтня 1984 р. Неодноразово брав участь у бойових операціях. Був нагороджений медаллю «За бойові заслуги». 5 квітня 1985 р. його взвод, повертаючись із бойового завдання, потрапив у засідку. Відбиваючи атаки переважаючого за чисельністю противника, лейтенант Гаврилюк загинув. Посмертно нагороджений орденом Червоної Зірки. Уперше комплекс матеріалів Сергія Гаврилюка надійшов від його батька того ж 1985 р. [11].

Згідно з указом Президії Революційної Ради ДРА від 21 серпня 1986 р. Сергій Гаврилюк нагороджений орденом Червоного Прапора посмертно. Батько Сергія передав до музею орденську книжку сина, яка разом із нагородним знаком представляє нагородний комплекс. Власне, ця орденська книжка є унікальною, адже у фондозбірні Меморіалу це єдиний афганський нагородний документ до ордену [18].

Ще один орден Червоного Прапора належить українцю, уродженцю Дніпропетровської області старшому лейтенанту Є.О. Євсєєву – старшому

слідчому військової прокуратури КВО [19]. В Афганістан у службове відрядження направлений у березні 1986 р. 24 жовтня на шляху до Баграма БТР, у якому перебував старший лейтенант Євсєєв, був підбитий. Офіцер загинув. Посмертно нагороджений орденом Червоної Зірки. Орден Червоного Прапора ДРА, яким Євген був нагороджений посмертно в 1990 р., вдова Євсєєва передала до музею в 1991 р. разом з іншими матеріалами [10].

Прикрашають експозицію також нагороди українця, уродженця Одеської області, радника командира піхотного полку афганської піхотної дивізії підполковника В.Н. Дідейчука. В Афганістані – із грудня 1986 р. Брав активну участь у плануванні та веденні бойових дій підрозділів полку. Загинув під час виконання службових обов'язків 6 липня 1988 р. [11]. Нагороджений орденами Червоного Прапора і Червоної Зірки (посмертно); афганськими орденами Дружби народів, «Зірка» II ст. та «Зірка» III ст. [20, 21, 22]. Матеріали надійшли в 1990 р. від вдови офіцера.

Другою за значимістю відзнакою – своєрідним літописом епохи – вважається медаль. Якщо нагородження орденом передбачало здійснення особисто героїчного вчинку, іноді багаторічної державної вислуги, то медаль вручалася за участь у події загального значення або в пам'ять про неї. Статус її був нижчим, ніж у ордену, а коло нагороджених, навпаки, – ширшим.

Указом Президії Револуційної Ради ДРА від 30 листопада 1982 р. медаллю «За хорошу службу» був нагороджений капітан Г.М. Кривоуст – заступник командира з політчастини мотоманеврової групи, українець, уродженець Луганщини [23]. В Афганістані – з 1982 р., брав участь у бойових діях у районі Кундуза, Пянджа, провінції Тахор. Нагороджений медаллю «За відвагу». В експозиції поруч з афганською нагородою – посвідчення до неї [24]. Нагородний комплекс передав особисто в 1990 р. науковому співробітнику музею під час відрядження до Криму, де на той час майор Кривоуст перебував на посаді заступника начальника загону КПП «Керч» [12].

Серед відзнак бойового офіцера Р.Х. Альмяшова не лише радянські нагороди, а й афганські, такі як ордени Червоного Прапора, «За хоробрість», усі ступені ордену «Зірка». Р.Х. Альмяшов – татарин, уродженець Калінінградської області. В Афганістані Равіль Хакімович служив у 1981 – 1983 рр., майор, заступник командира з політчастини 180-го мотострілецького полку 108-ї мотострілецької дивізії 40-ї армії [13]. У 1983 р. був нагороджений афганською медаллю «За відвагу», яку передав до Меморіалу в 1991 р. [25].

У період правління Мохаммада Наджибулли (1986 – 1992 рр.) 30 листопада 1987 р. була прийнята нова редакція Конституції, відповідно до якої країна стала Республікою Афганістан. Змін зазнали державні символи та зовнішній вигляд деяких нагород. У 1988 – 1990 рр. були засновані нагороди, пов'язані з видатними постатями, які зробили вагомий внесок у встановлення державності та розвиток освіти.

Тоді ж запроваджуються медалі «Воїну-інтернаціоналісту від вдячного афганського народу» (грудень, 1988 р.) та ювілейні «5 років ВАД»³, «70 років відновлення незалежності Афганістану», «10 років Саурської революції» (указ № 148 від 27 квітня 1988 р.). Для військовослужбовців афганських Збройних сил встановлюються медалі «Перемога», «Ветеран збройних сил ДРА», а також медалі за вислугу років у Збройних силах ДРА [3, 20].

Афганськими нагородами – орденом Дружби народів, медалями «За хорошу охорону кордону» (1986 р.), «10 років Саурської революції» та «Воїну-інтернаціоналісту від вдячного афганського народу» (1988 р.) був відзначений полковник М.О. Скакун – українець, уродженець Черкащини [26, 27, 28]. У 1985 – 1988 рр. М.О. Скакун – радник начальника політвідділу прикордонних військ ДРА. У 2009 р. до музею передала медалі дружина Миколи Оверковича, який на той час пішов із життя [14].

Медалю «Воїну-інтернаціоналісту від вдячного афганського народу» були відзначені тисячі радянських солдатів і офіцерів, які відбували службу в складі 40-ї армії в Афганістані. Жартома військовослужбовці називали медаль «Спасибі, що пішли!». У фондовій колекції музею їх найбільше – 40 одиниць. Серед них і медаль уродженця Дніпропетровщини, Героя Радянського Союзу лейтенанта О.І. Стовби – командира мотострілецького взводу 66-ї окремої мотострілецької бригади 40-ї армії, який загинув 31 березня 1980 р. під час бойового завдання [29, 15]. Більшість медалей надійшла до музею в 1990 р., останнє надходження відбулося у 2009 р. Медаль належить харків'янину сержанту С.В. Мусі – командир розвідувального відділення 860-го окремого мотострілецького полку 40-ї армії, який загинув 20 квітня 1985 р. від вибуху міни [30, 16].

Останнє нагородження орденами й медалями ДРА і РА відбулося в 1992 р. [6].

З огляду на викладене вище можемо констатувати, що нагородна система ДРА і РА розвивалася синхронно зі спробою правлячої партії і її прихильників запровадити соціалістичний устрій у мусульманській країні. У нагородному законодавстві, назвах та зовнішньому вигляді афганських фалеронімів спостерігається помітний вплив нагородної системи СРСР та інших соціалістичних країн. Цей факт не видається дивним, оскільки вони карбувалися на радянському монетному дворі й розроблялися з участю радянських художників за радянськими шаблонами. Однак не можна стверджувати про повне копіювання, оскільки врахована національна сутність і традиції Афганістану. Безперечно, східні мотиви проглядаються на малюнках орденів Червоного Прапора, Слави, Дружби народів і більшості медалей. Утім, ордени «Зірка», «За хоробрість», медалі «За відвагу», «За хорошу службу», «За відмінну військову службу» достатньо нагадують радянські бойові нагороди.

Підбиваючи підсумки огляду фалеристичної колекції державних нагород учасників військово-політичної спецоперації СРСР в Афганістані (1979 –

³ Міністерство державної безпеки (Візараті амнійатэ доулаті).

1989 рр.), слід зазначити, що хоча ця колекція й невелика за кількістю, проте досить різноманітна. У фондозбірні зберігаються чотири ордени (п'ять нагородних знаків): два – Червоного Прапора, один – Дружби народів, «Зірка» II і III ст.; 44 медалі – по одній «За відвагу», «За хорошу службу», «За хорошу охорону кордону», «10 років Саурської революції», решта – «Воїну-інтернаціоналісту від вдячного афганського народу».

Значну кількість музейної колекції становлять відзнаки та членські знаки ЦК ДОМА – Центрального Комітету Демократичної Організації Молоді Афганістану; знаки НДПА (Хальк), «Лойя-Джирга», кілька знаків ісламської опозиції. Їх дослідження дозволить відтворити ще одну сторінку радянсько-афганських відносин наприкінці ХХ ст.

Додаток

Опис нагород
Демократичної Республіки Афганістан і Республіки Афганістан
(з колекції музею)

1. Орден Червоного Прапора

Овальної форми з фігурним контуром із срібла або томпака. У центрі на білому емальованому фоні в обрамленні вінка з колосся пшениці зображено червоний прапор. У верхній частині ордена на фоні кола, вкритого білою емаллю, зображено червону зірку з променями, що розходяться від кола.

Зображення та їхні контури на лицевому боці ордена золотисті, зворотний бік – сріблястий. Орден за допомогою вушка та кільця з'єднується з п'ятикутною колодкою, що обтягнута шовковою муаровою стрічкою червоного кольору із вузькою смужкою білого кольору ліворуч. Висота ордена – 42 мм, ширина – 38 мм.

2. Орден Дружби народів

Виготовлений із срібла, має вигляд випуклої п'ятикутної зірки. У проміжках між променями зірки містяться п'ять випуклих позолочених променів. У центрі ордена зображено земну кулю, ділянки суші, які позолочені, і моря, вкриті блакитною емаллю. Над земною кулею зображено зірку. Кулю та зірку оповито білою емалевою стрічкою, по боках якої зображено колосся. У верхній частині стрічки напис: «Демократична Республіка Афганістан», внизу – «Дружба народів». За допомогою вушка та кільця орден з'єднується з прямокутною колодкою, яка має зверху та знизу подовжні прорізи, завдяки яким внутрішня частина колодки оповита шовковою муаровою стрічкою червоного кольору.

3. Орден «Зірка» II та III ст.

П'ятикутна зірка, поверхня променів якої дещо випукла. На лицевому боці посередині зірки – коло діаметром 22 мм з рельєфним зображенням герба Демократичної Республіки Афганістан. Орден за допомогою вушка та кільця

з'єднується з п'ятикутною колодкою, вкритою шовковою муаровою стрічкою. На стрічці три подовжні рівні за шириною смуги чорного, червоного та зеленого кольорів.

4. Знак ордена «Зірка» II та III ст. посріблений

Коло із зображенням герба ДРА ордена «Зірка» II ст. – позолочене, а III ст. – посріблене. Розмір: відстань між протилежними кутами зірки – 35 мм.

5. Медаль «За хорошу охорону кордону»

Форма кругла, на аверсі зображено фігуру воїна, озброєного автоматом, який стоїть біля прикордонного стовпа. По контуру аверса знаходиться випуклий обідок шириною 2 мм із національним орнаментом. На зворотному боці медалі, внизу, рельєфний напис: «За сумлінну охорону кордону».

За допомогою вушка та кільця медаль з'єднується з п'ятикутною колодкою, яка обтягнута шовковою муаровою стрічкою зеленого кольору з двома подовжніми червоними смужками посередині і по одній подовжній смужці білого кольору по краю стрічки. Для прикріплення медалі до одягу на зворотному боці є шпилька. Розмір: діаметр – 32 мм.

6. Медаль «За хорошу службу»

Форма кругла, у верхній частині аверса зображена рельєфна п'ятикутна зірка, під якою півколом розміщено напис: «Демократична Республіка Афганістан», а по горизонталі – «За сумлінну службу». Під горизонтальним написом зображені схрещені автомат і шабля. По краю аверса знаходиться випуклий обідок шириною 2 мм з національним орнаментом.

За допомогою вушка та кільця медаль з'єднується з п'ятикутною колодкою, яка обтягнута шовковою муаровою стрічкою блакитного кольору з двома подовжніми червоними смужками по краях. Для прикріплення медалі до одягу на зворотному боці є шпилька. Розмір: діаметр – 32 мм.

7. Медаль ювілейна «10 років Саурської революції»

Форма кругла, у центрі медалі знаходиться коло з факелом, що палає. Від факела на три боки розходяться промені, які складаються із трьох смужок. На реверсі напис: «10 років Саурської революції». За допомогою вушка та кільця медаль з'єднується з п'ятикутною колодкою, яка обтягнута шовковою муаровою стрічкою зеленого кольору. Для прикріплення медалі до одягу на зворотному боці колодки є шпилька. Розмір: діаметр – 32 мм.

8. Медаль «Від вдячного афганського народу»

Форма кругла, на аверсі зображено сонце, що виглядає із-за гір. Над сонцем – два прапори: Радянського Союзу та Республіки Афганістан. Ліворуч від прапора – зображення лаврової гілки. На реверсі напис на двох мовах – російській та фарсі-дарі: «Від вдячного афганського народу». Медаль за допомогою вушка та кільця з'єднується з прямокутною колодкою, яка має зверху та знизу прямокутні прорізи, крізь які внутрішня частина колодки обтягнута шовковою муаровою стрічкою блакитного кольору. Для прикріплення медалі до одягу на зворотному боці є шпилька. Розмір: діаметр – 32 мм.

Джерела та література:

1. *Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (історико-філософський аспект)*. – К.: Товариство «Знання» України, 2006. – С. 196.
2. Червонопиский С.В., Костыря А.А., Сироштан В.Г. *Военно-политическая спецоперация СССР в Афганистане (25 декабря 1979 – 15 февраля 1989 гг.)* Словарь-справочник. – К.: МИЦ «Мединформ», 2007. – 450 с.
3. Тисов Г.Г., Шишов В.В. *Государственные награды Афганистана*. – М.: «ЗелО», 1999. – 72 с.
4. *Войны и вооруженные конфликты второй половины ХХ века*. Под общ. ред. Б.В. Громова. – М.: «Святигор», 2003. – 248 с.
5. Ляховский А. *Трагедия и доблесть Афгана*. – М.: ГПИ ИСКОНА, 1995. – 650 с. Додатки №1 – 14.
6. *Електронний ресурс*: <http://nagrada-info.narod.ru/afganistan.html>.
7. *Електронний ресурс*: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Афганская_война_\(1979-1989\)#cite_note-74](https://ru.wikipedia.org/wiki/Афганская_война_(1979-1989)#cite_note-74)
8. *Електронний ресурс*: <http://www.uaco.in.info/index.php?sid2=st7>
9. *Національний музей історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс (Далі НМІУДСВ) – Генеральний каталог*. – Довідкова картка Гаврилюка С.В.
10. *Там само*. – Довідкова картка Євсєєва Є.О.
11. *Там само*. – Довідкова картка Дідейчука В.Н.
12. *Там само*. – Довідкова картка Кривоуста Г.М.
13. *Там само*. – Довідкова картка Альмяшова Р.Х.
14. *Там само*. – Довідкова картка Скакуна М.О.
15. *Там само*. – Довідкова картка Стовби О.І.
16. *Там само*. – Довідкова картка Мухи С.В.
17. *Фонди НМІУДСВ*. – КН-105836. – НН-7286.
18. *Там само*. – КН-105834. – Д-17774.
19. *Там само*. – ТЗ-2607.
20. *Там само*. – КВ-198075. – НН-12070.
21. *Там само*. – КВ-198077. – НН-12072.
22. *Там само*. – КВ-198076. – НН-12071.
23. *Там само*. – КВ-260075. – НН-13902.
24. *Там само*. – КВ-260076. – Д-63807.
25. *Там само*. – КВ-204541. – НН-12406
26. *Там само*. – КВ-244629. – НН-13522.
27. *Там само*. – КВ-244630. – НН-13523.
28. *Там само*. – КВ-198033. – НН-12067.
29. *Там само*. – КВ-167532. – НН-11603.
30. *Там само*. – КВ-241088. – НН-13483.

© *Ирина КОЦАБЮК*

АФГАНСКИЕ НАГРАДЫ В ФОНДАХ НАЦИОНАЛЬНОГО МУЗЕЯ ИСТОРИИ УКРАИНЫ ВО ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ

Исследованы афганские награды и документы, хранящиеся в фондах Мемориального комплекса. Они проанализированы как предметы афганской наградной системы 80-х гг. XX в., которые были созданы к конкретному событию, а именно для награждения участников военно-политической спецоперации СССР в Афганистане.

Ключевые слова: *афганские награды, ордена, медали, военно-политическая спецоперация СССР в Афганистане, реликвийная экспозиция «Трагедия и доблесть Афгана».*

© *Iryna KOTSABIUK*

AFGHAN AWARDS IN IN THE FUNDS OF THE NATIONAL MUSEUM OF THE HISTORY OF UKRAINE IN SECOND WORLD WAR

Was investigated Afghan awards and documents stored in fonds of the Memorial. Analyzed them as objects Afghan reward system of the 80's. XX c., which were created to a specific event, namely to honor members of military-political raid the USSR in Afghanistan.

At Award legislation, names and appearance Afghan awards observed significant influence of reward system of USSR and other socialist countries. Award of the DRA and RA signs minted on the Soviet Mint and developed with the participation of Soviet artists in the Soviet patterns, but the national essence and traditions of Afghanistan was taken into account.

In Memorial collection for permanent storage are four medals (five award marks): two – Red Banner, one – Friendship of Peoples, “Star” II and III .; 44 medals – one “For courage”, “For good service”, “For a good border security”, “10 years Saur Revolution”, the rest – “soldiers-internationalists from a grateful Afghan people.”

Keywords: *Afghan award, awards, medals, political and military special operation USSR in Afghanistan, relic exposition “Tragedy and valor Afghan.”*